

PRVA POTRJENA GNEZDITEV RDEČE LASTOVKE *Hirundo daurica* v SLOVENIJI (KRAŠKI ROB, JZ SLOVENIJA)

First confirmed breeding of the Red-rumped Swallow *Hirundo daurica* in Slovenia (Karst Edge, SW Slovenia)

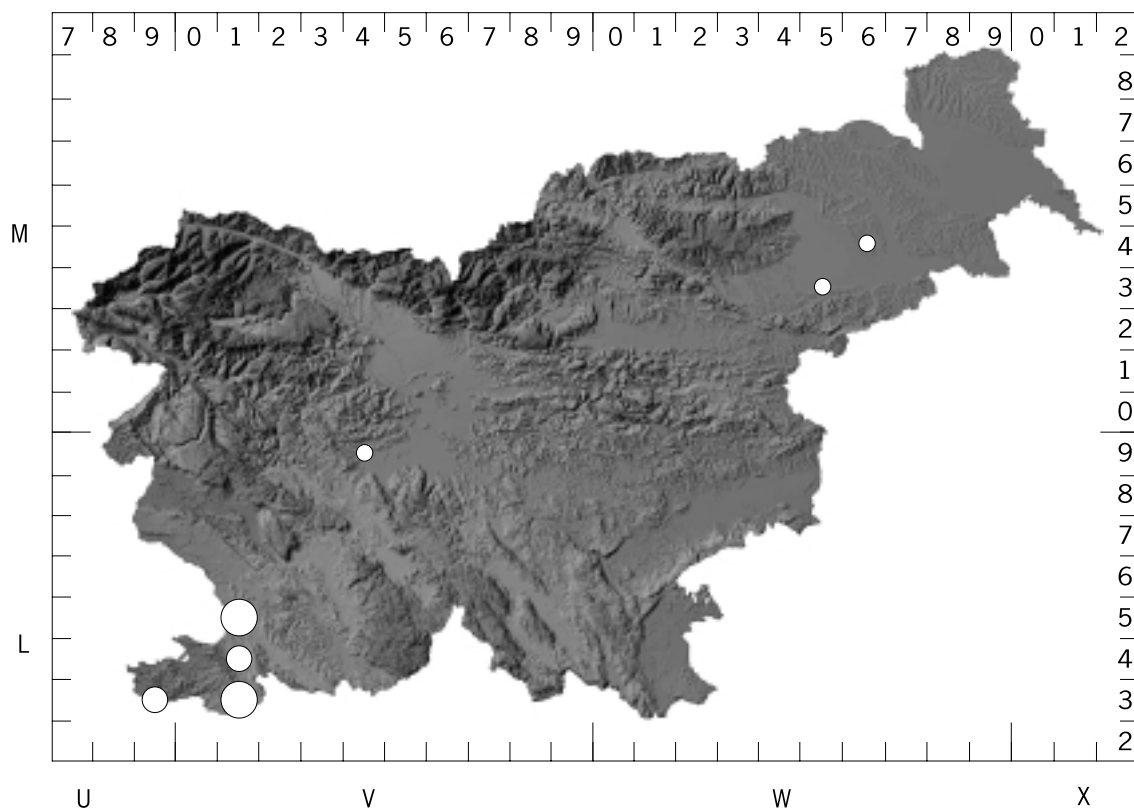
TOMAŽ MIHELIC

Št. Jurij 125, SI-1290 Grosuplje, e-mail: barbara.mihelic@guest.arnes.si

1. Uvod

Rdeča lastovka naseljuje južno Evropo, srednjo in severozahodno Afriko ter Azijo (CRAMP 1988). V Evropi gnezdi podvrsta *Hirundo daurica rufula*, ki je značilna gnezdilka Sredozemlja. Gnezdi posamič ali v majhnih kolonijah v suhih in skalnatih območjih do 800 m, izjemoma celo 1.600 m nad morjem. Gnezda gradi v

previsnih skalnih stenah, pod mostovi ter v zapuščenih stavbah. Glavnina evropske populacije živi na Balkanskem in Iberskem polotoku. Širitev njenega gnezditvenega areala proti severu pripisujejo podnebnim spremembam (MICHEV & RUFINO 1997). V pričujočem delu je opisana gnezditev rdeče lastovke v spodmolih Kraškega roba, predstavljeni pa so tudi podatki o njenem pojavljanju drugod v Sloveniji.

Slika 1: Razširjenost rdeče lastovke *Hirundo daurica* v Sloveniji: velike pike – potrjena gnezditev, srednje pike – možna ali verjetna gnezditev, male pike – opazovanja posameznih negnezdečih osebkov (karta: Geografski inštitut ZRC SAZU)

Figure 1: Distribution of the Red-rumped Swallow *Hirundo daurica* in Slovenia: large dots – confirmed breeding, medium dots – possible or probable breeding, small dots – observations of nonbreeding individuals (map by: Geographical Institute ZRC SAZU)

2. Opis območja

Kraški rob je ozek pas, kjer se Podgorski kras prevesi v flišno Primorje. Zaznamujejo ga številne navpične in previsne skalne stene. Prehod med mediteranskim in celinskim podnebnim značajem (OGRIN 1992), sprememba kamninske podlage in posebna oblikovanost terena so v povezavi z zaveterno in južno usmerjenostjo skalnih sten vzrok za pestro rastlinstvo in živalstvo tega območja. Rastje je po večini termofilno, tu in tam najdemo celo otočke evmediteranske vegetacije (KALIGARIČ 1992). Celoten kraški rob pripada submediteranskemu fitogeografskemu območju (WRABER 1986).

3. Pregled opazovanj v Sloveniji

V Sloveniji je rdeča lastovka izjemno redko razširjena vrsta (GEISTER 1995). Vsa opazovanja so iz obdobja zadnjih petnajst let. Povečini je bila opažena v submediteranski zoogeografski regiji, nekajkrat pa tudi v notranjosti Slovenije. Dvakrat je bila opazovana na Vrhniki (GRAČNER 1991, SOVINC & ŠERE 1996), posamič pa na Ptujskem jezeru (ŠTUMBERGER 2000) in 12.5.1995 na zadrževalniku Medvedce (DENAC ustno). Prvi zapis za Slovenijo je iz leta 1988, ko je BRAČKO (1989) ujel osebek te vrste v Sečoveljskih solinah. Isto leto je gnezdila tudi v italijanskem delu doline Glinščice pri Trstu v neposredni bližini meje s Slovenijo. Gnezdo je bilo na stropu skalnega spodmola, 1,8 metra nad tlemi (OTA 1989). Leta 1999 je ŠERE (1992) našel nezasedeno gnezdo rdeče lastovke pod mostom čez Dragonjo, v katerem je istega leta gnezdila velika sinica *Parus major*. Potrditev gnezditve rdeče lastovke na meji s Hrvaško je tako ostala pri domnevi, da je lastovka tam gnezdila v letih od 1998-90, saj so bile rdeče lastovke v tem času večkrat opazovane v bližnjih Sečoveljskih solinah (BRAČKO 1989, 1991, ŠKORNIK 1991). V Sečoveljskih solinah so se pojavljale tudi kasneje (SOVINC & ŠERE 1993), zadnjič 18.4.1999, ko je bilo opazovanih 5 osebkov (RUBINIČ ustno). Za Kraški rob obstajata dva pisna podatka: 27.5.1998 je bil opažen par rdečih lastovk v stenah pod Velim Badinom (GEISTER 1998), 30.5.1998 pa par nad vasjo Črni Kal (JANČAR 1999).

4. Opis najdbe gnezda na Kraškem robu

Z bratom Nacetom sva 30.8.2000 pod Velim Badinom na Kraškem robu v skupini kmečkih lastovk *Hirundo rustica* opazovala rdeče lastovke. V jutranjih urah sta okoli sten letali dve odrasli lastovki, prek dneva pa so bili z njima v zraku tudi štirje mladiči.

Slika 2: Gnezdo rdeče lastovke v steni pod Velim Badinom, 31.8.2000 (foto: T. Mihelič)

Figure 2: Red-rumped Swallow's nest in a rockwall below Veli Badin, August 31st 2000 (photo: T. Mihelič)

Naslednji dan sva v jutranjih urah ponovno opazovala samo odrasli lastovki, našla pa sva tudi gnezdo, saj so mladiči letali v njegovi neposredni bližini. Gnezdo je bilo pritrjeno na previsen strop enega izmed spodmolov pod Velim Badinom kakih 7 metrov od tal, in sicer na predelu, ki je popolnoma suh in obrnjen proti jugozahodu. Lepo je bilo videti vhodno odprtino v obliki tunelčka, dolgega nekaj centimetrov (slika 1). Pod gnezdom so bili sveži iztrebki. Kljub temu da so bili mladiči že speljani, so se lastovke svarilno oglašale, ko sva se gnezdu približala na manj kot 20 metrov. Oba odrasla osebka sta skupaj z mladiči prespala v gnezdu. Na osnovi podatkov iz literature (CRAMP 1988) sklepam, da so se mladiči speljali manj kot mesec dni pred tem. Zjutraj sta gnezdo prva zapustila starša, sredi dopoldneva pa še mladiči. Ali je šlo v opisanem primeru za prvi ali drugi zarod v letu, ne vemo, saj lahko rdeče lastovke gnezdiijo tudi zelo pozno (GENERO 1983, STIPČEVIČ 1992).

5. Diskusija

Razlog za gnezditve rdeče lastovke v spodmolih pod Velim Badinom na Kraškem robu je verjetno v povezavi s širjenjem njenega gnezditvenega areala proti severu, kar pripisujejo podnebnim spremembam, predvsem segrevanju ozračja (MICHEV & RUFINO 1997). Možno pa je, da so pred letom 1999 njeno gnezditve onemogočili športni plezalci na opisani lokaciji, ki so prek skalnih previsov speljali številne plezalne smeri. Na Rdečem seznamu je rdeča lastovka uvrščena med potencialno ogrožene občasne gnezdilke (BRAČKO *et al.* 1994). Zaradi ugotovljenih negativnih vplivov plezanja na gnezdeče populacije

pričev je bila v letu 1999 in 2000 na območju Kraškega roba izdana Odredba o prepovedi vznemirjanja zavarovanih vrst ptic v stenah na območju Kraškega roba (URADNI LIST RS, št. 22/99, št. 39/00), ki delno omejuje to dejavnost. V letu 1999 so bili v steni pod Velim Badinom kljub temu opaženi sledovi plezanja, v letu 2000 pa sledov ni bilo več. Prenehanje plezanja se tako časovno ujema z začetkom gnezdenja rdeče lastovke.

Povzetek

Dne 31.8.2000 je bilo v stenah pod Velim Badinom na Kraškem robu (JZ Slovenija) najdeno gnezdo rdeče lastovke. Ob gnezdu so bili štirje speljani mladiči, ki so skupaj s staršema še vedno spali v gnezdu. Gnezdo je bilo na previsnem in suhem delu stene, obrnjenem proti JZ, okoli 7 metrov nad tlemi. Novo odkrito gnezdišča gre pripisati širjenju njenega areala proti severu, možno pa je, da so v prejšnjih letih gnezditve rdeče lastovke onemogočili športni plezalci.

Summary

On August 31st 2000, a nest of the Red-rumped Swallow was found in a rockwall below Veli Badin at Kraški rob (Karst Edge, SW Slovenia). Four fledglings were seen by the nest, obviously still sharing it with their parents. The nest was situated on the overhanging part of the wall facing SW, some 7 metres from the ground. The newly discovered nest-sites can be attributed to the spreading of the Red-rumped Swallow's range towards the north, although it is quite possible that its breeding in the previous years was made impossible by sports climbers.

Literatura

- BRAČKO, F. (1989): Rdeča lastovka *Hirundo daurica* ujeta v Sečovljah. *Acrocephalus* 10 (39-40): 1-2.
- BRAČKO, F. (1991): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 12 (48): 89.
- BRAČKO, F., A. SOVINC, B. ŠTUMBERGER, P. TRONTELJ & M. VOGRIN (1994): Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdičk Slovenije. *Acrocephalus* 12 (67): 166-180.
- CRAMP, S. (ed.) (1988): Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa, Vol. 5. Oxford University Press, Oxford.
- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.
- GEISTER, I. (1998): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 19 (89): 119-120.
- GENERO, F. (1983): La Rondine rossiccia *Hirundo daurica nidifica* in Friuli. *Rivista Italiana Ornitologia* 53: 77-79.
- GRAČNER, J. (1991): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 12 (48): 89-90.
- MICHEV, T. & R. RUFINO (1997): Red-rumped Swallow. V: HAGEMEIJER, W.J.M. & M.J. BLAIR: The EBCC Atlas of European Breeding Birds, Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser, London.
- JANČAR, T. (1999): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 20 (92): 32.
- OGRIN, D. (1992): Kraški rob – klimatsko prehodna pokrajina. *Proteus* 54 (6-7): 219-223.
- OTA, D. (1989): Gnezditve rdeče lastovke *Hirundo daurica* v dolini Glinščice pri Trstu. *Acrocephalus* 10 (39-40): 2-6.
- SOVINC, A. & D. ŠERE (1993): Ornitološka kronika za leto 1991. *Acrocephalus* 14 (58-59): 140-144.
- SOVINC, A. & D. ŠERE (1996): Ornitološka kronika za leto 1993. *Acrocephalus* 17 (75-76): 97-100.
- STIPČEVIČ, M. (1992): Pozen prelet rdečih lastovk *Hirundo daurica* v severni Dalmaciji. *Acrocephalus* 13 (54): 146-147.
- ŠERE, D. (1992): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 13 (51): 54.
- ŠKORNIK, I. (1991): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. *Acrocephalus* 12 (48): 88-89.
- ŠTUMBERGER, B. (2000): Rdeča lastovka *Hirundo daurica*. Iz ornitološke beležnice. *Acrocephalus* 21 (102-103): 282.
- WRABER (1968): Kratak prikaz vegetacijske odeje v Slovenski Istri. *Proteus* 30 (6-7): 182-188.